

Vapramäe looduskeskuse
mitteformaalne
keskkonnajuhtimissüsteem

Vapramäe 2015

Sisukord

Sissejuhatus	3
Mitteformaalse keskkonnajuhtimissüsteemi koostamisprotsess	4
Hetkeolukorra kirjeldus ning soovitud olukord.....	4
Paberi kasutamine	4
Keskkonnateadliku käitumise võimalus matkaradadel	5
Vee- ja energiakasutus	6
Maja korrashoid – kemikaalid ja muud puhastusvahendid	8
Transpordiviisid	9
Õppetegevus	9
Ostud ja hanked	10
Jäätmed	10
Kaasamine otsustusprotsessidesse	11
Toitlustamine.....	12
Prioriteedid.....	13
Põhimõtted.....	13
Eesmärgid	13
Tegevuskava 2015 – 2018	14
Tegevuse tulemuslikkuse monitooring, dokumenteerimise põhimõtted.....	26

Sissejuhatus

Vapramäe Looduskeskuse hoone on rajatud 2012. aastal Euroopa Regionaalarengu Fondi toel. Toetust vahendas SA Keskkonnainvesteeringute Keskus (KIK). Vapramäe Looduskeskus kuulub Vapramäe- Vellavere – Vitipalu Sihtasutusele, mille eesmärgiks on Vapramäe, Vellavere ja Elva-Vitipalu maastikukaitsealade baasil kompleksse ja säästliku majandamisviisi kaudu avalikkusele suunatud puhkamis-, sportimis- ja õppimisvõimaluste loomine, arvestades iga kaitseala omapära ja võimalusi, eesmärgiga toetada Elva puhkepiirkonna terviklikku arengut.

Sihtasutuse ülesanded eesmärgi saavutamiseks:

- a) Keskkonnahariduse arendamine ja arendustegevuse koordineerimine Elva puhkepiirkonnas, keskkonnahariduslikke õppeprogrammide koostamine ja elluviimine, kultuuri-, aktiivse- ja perepuhkuse toodete väljatöötamine ja teenuste osutamine;
- b) Kaitsealade baasil komplekssete avalikkusele suunatud loodus- ja õppekeskuste rajamine;
- c) Avalikkusele suunatud keskkonna- ja tervise teemaliste ürituste korraldamine ja läbiviimine, uute temaatiliste tervist, loodust ja looduskasutust käsitlevate ürituste ja projektide planeerimine ja elluviimine;
- d) Elanike ja organisatsioonide keskkonnateadlikkuse parandamine;
- e) Looduskoolituste korraldamine;
- f) Loodus- ja ökoturismi võimaluste loomine;
- g) Keskkonnakaitseliste tegevuste koordineerimine piirkonnas, maastikukaitsealade arengusuundade ja loodust säästvate majandamisviiside väljatöötamine;
- h) Maastikukaitsealadel teadusuuringute ning piirkonnas turu- ja külastatavusuuringute organiseerimine;
- i) Piirkonna arengustrateegiate koostamine ja elluviimine;
- j) Piirkonna mittetulundusühingute, omavalitsuste ja ettevõtete nõustamine keskkonnahariduse, tervisedenduse, turismi- ja puhkemajanduse ning arendustegevuse, investeerimisvajaduste ja prioriteetide osas;
- k) Kaasa aitamine riskigruppide sulandumisse ühiskonda looduse kaudu.
- l) sihtotstarbeliste annetuste kogumine Elva puhkepiirkonna arendamiseks avalikes huvides.

Vapramäe looduskeskus koosneb kolmes piirkonnas – Vapramäe, Vellavere ja Vitipalu - paiknevast kuuest matkarajast, kolmest rattarajast, ühest veeteest ja kahest loodusmajast.

Vapramäe loodusmaja asub Tartumaal, Nõo vallas, Vissi külas, Jõhvi-Tartu-Valga maantee Vapramäe bussipeatuse vahetus läheduses. Loodusmaja juures on olemas parkla ja matkarada. Loodusmaja siseruumides saab uurida ekspositsiooni õppides loodust tundma läbi erinevate mängude, vaadata loodusraamatuid, õppevahendite abil tegeleda tõsisema uurimustööga.

Vellavere loodusmaja asub Vellavere külas Konguta vallas, selle juures on parkla. Loodusmaja juures on terviselike eluviiside matkarada koos puhkekohaga. Loodusmaja ruumides saab õppeprogramme läbi viia.

Vitipalus on matkaradade, puhkekohtade ja telkimiskohtade süsteem, üks matkaonn, kaks väliõppeklassi, „nõiamaja“ - metsamaja, mida kasutatakse mängimiseks ja nõiaprogrammi läbiviimiseks ning selle juurde kuuluv seiklusrada.

Rattarajad on Vellaveres ja Vitipalus. Elva jõe veeteed ühendab kõiki kolme piirkonda.

Mitteformaalse keskkonnajuhtimissüsteemi koostamisprotsess

Loodusmaja mitteformaalne keskkonnajuhtimissüsteem on koostatud 2015. aastal Keskkonnainvesteeringute Keskuse toel. Koostamisprotsessi juhtis MTÜ Koolitus- ja Nõustamiskeskus HARED. Toimus seitse töökoosolekut/seminari (2. märtsil, 6. aprillil, 4. mail, 16. mail, 25. augustil, 19. oktoobril ja 24. oktoobril). Protsessis osalesid sihtasutuse töötajad, sh retkejuhid.

Osa võtsid Gea Järvela, Triinu Pertels, Mats Hansen, Lauri Toim, Rein Kiiman, Külli Kalamees-Pani, Külli Kink, Liina Luure, Mare Liivamägi ja Tiina Kartau.

Kõigil lepingulistel töötajatel oli võimalus koostamisprotsessist osa võtta.

Valminud dokument esitati 23. septembril 2015 e-posti teel tutvumiseks ja ettepanekute tegemiseks sihtasutuse retkejuhtidele ning juhatuse ja nõukogu liikmetele. Laekunud ettepanekud arutati läbi 19. oktoobri töökoosolekul ning vajadusel täiendati dokumenti.

Mitteformaalse keskkonnajuhtimissüsteemi koostamisel arutati järgmisi küsimusi:

- Milline on loodusmaja keskkonnamõju? Viidi läbi keskkonnaülevaatus.
- Millised eesmärgid tuleb seada ja tegevused läbi viia, et vähendada looduskeskuse keskkonnamõju?
- Kuidas tegutseda keskkonnasäästlikult ning hoida keskkonnateadliku asutuse mainet?

Hetkeolukord kirjeldati valdkondade kaupa.

Seati eesmärgid ja kavandati tegevused eesmärkide saavutamiseks.

Hetkeolukorra kirjeldus ning soovitud olukord

Paberi kasutamine

Olukord 2014. aastal	Soovitud muudatused
<p>1. Dokumentatsioon on nii palju kui võimalik, digitaalne. Näiteks paberlepingute asemel sõlmitakse üldjuhul digiallkirjaga lepingud. Peamine suhtlus käib e-maili ja telefoni abil</p> <p>2. Kõik õppematerjalid on kodulehel</p>	<p>1. Jätkata digidokumentide vormistamist ja e-suhtlust.</p> <p>2. Osa õppematerjale ei peaks olema vabalt kõigile kättesaadavad.</p> <p>Kodulehel peaksid õppematerjalidest olema</p> <ul style="list-style-type: none"> - programmi tutvustus (1 lk) - ajaliselt vanemate programmide materjalid,

<p>3. Vähesed õppematerjalid on kasutatavad välitingimustes mobiilsetel vahenditel</p> <p>4. Üritustel kulub palju kätekuivatuspaberit</p> <p>5. A4 koopiapaberit ostetakse odavama hinna alusel, mitte keskkonnahoidlikkusest lähtuvalt. Prinditakse kahepoolsest</p>	<p>mida koolide õpetajad saavad iseseisvalt kasutada</p> <ul style="list-style-type: none"> - digiraamatud pdf kujul - käitumisreeglid matkadel ja loodusmajas <p>Kodulehele ei peaks panema</p> <ul style="list-style-type: none"> - paigaspetsiifilisi töölehti - Uusi esitlusi (ppt vms), v.a juhul kui rahastaja on avalikustamist nõudnud <p>3. Tuleb välja töötada digitaalseid õppematerjale, mis on õues kasutatavad (asendavad tavalisi töölehti)</p> <p>4. On tarvis valida taaskasutatud materjalist või ökomärgistega kätekuivatuspaber</p> <p>5. Koopiapaberit valitakse keskkonnasõbralikkuse, kvaliteedi (ökomärgis, kergem paber, ümbertöödeldud toorainest) ja hinna alusel.</p> <p>Töölehti tehakse ka väiksemaid kui A4, kasutatakse grupitööna. Võimalusel lamineeritakse osa õppematerjalidest korduvkasutuse jaoks.</p>
--	---

Keskkonnateadliku käitumise võimalus matkaradadel

Olukord 2014. aastal	Soovitud muudatused
<p>Prügikastid on raja alguses ja puhkepaikades, nende tühendamise graafik on piisav. Prügikastid pole liiga täis.</p>	<p>Kindlasti jätkata seda põhimõtet, et külastaja viib oma prügi endaga kaasa. Raja algusesse tuleks panna teave (näiteks huumorivõtmes – karikatuurne kleeps) selle kohta, et prügi tuleb kaasa võtta. Retkejuhid tutvustavad retke alguses grupile käitumisreegleid, sh kuidas vähendada prügi mahtu. Retkejuhil on igaks juhuks kaasas prügikott, mille annab vajadusel rühmale. Prügikastide arvu tuleb hakata tasapisi vähendada.</p>
<p>Radadele poetavad külastajad vähesel määral nn „jooksvat prahti“. Mõtleme siin kommipaberit, suitsupakki ja joogipurki. Nii mõnegi (suur)linna lähedase raja puhul on märgata prügi kogunemist.</p>	<p>Kui retkejuht liigub grupiga või organiseerib mängu, siis paneb iga kord südamele, et isegi väike kommipaber või suitsuots hakkab looduses hiljem inetult silma ja võib olla loomadele ohtlik.</p>
<p>Prügi sorteerimisevõimalus radade alguses ja lõpus puudub. Õpperadadel on piknikukohtades puust ja kaanega prügikastid, kilekott sees. Need on sobivad, loomad ei saa ligi ja neid ka tühendatakse VVVS poolt.</p>	<p>Loodusmajas kogutakse pakendid, sh pandipakendid ja olmeprügi eraldi. Radadel on olmeprügi kastid.</p>

VVV rajad pakuvad piisavalt palju ja hea kvaliteediga lõkkekohaga puhkeplatse, seepärast on mitte selleks ette nähtud kohtades väga vähe tuleasemeid.	Püüda selle poole, et niipea, kui märgatakse vales kohas tuleaset, siis see likvideeritakse kiiresti ja märkamatuks.
Parklad on olemas, kuid vahel pargitakse nende kõrvale, nii et parkla territoorium suureneb.	Parklate laienemise vältimiseks piiratakse parkla palkide, kivide vm märgistusega, võimalusel suurendatakse parklat. Hankida kodu- ja välismaalt selle probleemi tõrjumisel parimaid praktikaid.
Spetsiaalseid jalgratast kinnitada võimaldavaid rattahoidjaid ei ole.	Paigaldada looduslähedasest materjalist esteetilised ja funktsionaalsed rattahoidjad Vapramäe ja Vellavere loodusmajade juurde. Sellised, mis sobiks ümbrusega ja oleks rattale turvalised. Võiks omada ka mõnda lisaväärtust, näiteks kasutatav pingina vms.
Puuduvad meeldetuletavad sildid, et rajalt väljapoole astumisel jäävad jäljed loodusesse pikema aja vältel püsima. Eestis on rabade juures sellised sildid. Mõtet neil isegi oleks, sest nii mõneski kohas VVV radadel on näha, et grupp on soovinud hanerea asemel nõ paarikaupa käia. See tegevus aga ajab rada ainult laiemaks	Mõnel uuendatud või uuel rajal võiksid olla sildid, mis meenutavad vajadust püsida rajal. Tuleb läbi viia uus koormustaluvuse test/uuring.
Turvalisus on retkejuhi vastutusel, ühtseid kokkuleppeid pole.	Panna raja algusesse üles teabetahvlid, mis hoiatavad tuulise ilmaga metsa minemast. Teavitustahvlile info, et koerad peavad matkaradadel olema lõa otsas. Retkejuht arvestab marsruudi valikul ohutegureid ja väldib piirkondi, mis pole hetkel turvalised (libedus, puude murdumisoht, suured lombid vms). Talvel matkaraja algusesse hoiatav silt, et radu ei hooldata.

Vee- ja energiakasutus

Olukord 2014. aastal	Soovitud muudatused
Otseselt ei ole meil mingit vajadust midagi muutma hakata. Meie energia- ja veekasutusega pole iseenesest midagi halvasti. Alati on aga võimalik pisut ettepoole vaadata ja mõelda, mis saaks kui asjad oleks teisiti.	
Vapramäe loodusmaja	Vapramäe loodusmaja

<p>Loodusmajas kasutatakse võimalusel energiasäästlikke valgusteid (säästupirnid) (hetkel pigem probleem, et need ei ole energiasäästlikud, vaid ehitaja poolt võimalikult odavad pandud) ning maja soojusrežiimi reguleeritakse käsitsi vastavalt vajadusele. Enamasti on õppeklassi küte maha keeratud ning ruum küllalt jahe. Olemas on ka kamin, mida köetakse harva ning köögis on olemas puuküttel pliit. Loodusmaja küttepuid asuvad loodusmaja keldris. Kütmine võtab palju aega. Majas on õhk-soojuspump.</p> <p>Majal on autonoomne puurkaev, mille veetarbimine on suvekuudel liiga väike ning vesi hakkab pikemal seismisel haisema. Probleem võib olla liiga suure boileris, kus soe seisev vesi on hea kasvulava anaeroobsetele bakteritele, sellele muide viitab ka veele tekkiv spetsiifiline väävelvesiniku lõhn. (seda peaks ekspert kinnitama). Arvuteid ja arvutustehnikat on vähe, kodumasinad on küllaltki uued ja energiasäästlikud. Õppeklassis on audio-videosüsteem, liivamaalide aparaat ning mikroskoop, mis on enamasti välja lülitatud ning tarbivad elektrit ainult kasutamise ajal.</p> <p>Mõned elektroonilised seadmed jäävad väljalülitamisel ooterežiimile.</p>	<p>Vaja mugavamalt võimalust küttepuid toomiseks.</p> <p>Kutsuda vee-ekspert kontrollima, miks vesi haiseb. Vaja oleks suurendada veetarbimist. Selleks on kaks võimalust:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. Vahetada olemasolev boiler väiksema vastu. <p>Kogemus on näidanud, et madala veetarbimise tõttu läheb esmajärjekorras vesi haisema boileris. Väiksema boileri korral oleks veetarbimine boileri kohta suurem ja vesi ei jääks seisma.</p> <ol style="list-style-type: none"> b. Suurendada majas vee kasutamist. <p>See näeks ette rohkemate ürituste korraldamist siseruumides. Rohkem üritusi tähendaks rohkem külastajaid, see omakorda tähendab suuremat veetarbimist.</p> <p>Printeritele ja seadmetele, mis muidu on kas kogu aeg sisselülitatud või ooterežiimis võiks külge panna lülitiga pikendusjuhtme, mida oleks lihtne sisse-välja lülitada ja seeläbi seadmete ooterežiimis elektritarbimist vähendada. Osaliselt on need ka olemas, tarvis oleks võibolla juurde panna. Suveperioodil tõmmatakse juhtmed seinast.</p>
<p>Vellavere loodusmaja</p> <p>Loodusmajas puudub elekter, liitumine jaotusvõrguga on SA jaoks liiga kulukas, lisaks kasutatakse maja vähe. Elektrisüsteem on majas olemas. Olemas on ka puuküttele pliit, lukustatava uksega küttepuid ruum on olemas. Kaevu pole. Kaalutud on päikesepatareide hankimist Tänapäevased päikesepatareid on küllaltki töökindlad, hind on viimase viie aastaga märkimisväärselt langenud. Paigaldamine on keerukam kui</p>	<p>Vellavere loodusmaja</p> <p>Tuleb otsustada, kas majja oleks vaja elektrit ja kui jah, siis mismoodi seda sinna saada. Kuna jaotusvõrk jääb majast kaugele siis on ilmselt tarvis paigaldada autonoomne elektrisüsteem. Selleks on kaks võimalust:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. Diislegeneraator <p>Diislegeneraator on suhteliselt lihtne paigaldada, on küllaltki töökindel, ning seda on võimalik mingil määral ka automatiseerida. Peale generaatori pole muud vaja.</p>

<p>ökomärgisega</p> <p>Nõudepesuvahend masinal- 3-ühes toode</p> <p>Ostame kaupa Endoore OÜ, kes tegeleb puhastusvahendite müügiga.</p> <p>Ühel pool maja on eraldi kapp, kus hoiame puhastusvahendeid.</p> <p>Teisel pool õppeklassis puudub lukustatud kapp puhastusvahendite jaoks.</p> <p>Sadestise vältimiseks puhastame tualetipotti regulaarselt harjaga ja vahendiga.</p> <p>Kappide, laudade ja muu puitmööbli puhastamiseks kasutame niisket lappi.</p> <p>TV. Arvutiekraanidel spetsiaalset vahendit.</p> <p>Võimalusel peseme põrandaid vähemalt kord nädalas.</p>	<p>erinevad inimesed.</p> <p>Puhastusvahendeid hoitakse küllastajatele kättesaamatus kohas.</p> <p>Puhastusained kasutame nii vähe kui võimalik ja jälgime kogust, eriti kontsentratsioonide puhul</p> <p>Ohutuse tagamiseks: mürgistuse vältimiseks hoiame puhastusvahendeid lastele kättesaamatus kohas.-</p> <p>Väldime lõhnaainetega tooteid. Enamlevinud lõhnaained, mida peaks vältima: linalool, limoneen, amüültsinnamaal, heksüültsinnamaldehyd.</p> <p>Üldjuhul väldime desinfitseerimisvahendeid ja tooteid, mis on väidetavalt antibakteriaalse toimega.</p> <p>Ei kasuta õhuvärskendajaid.</p>
--	---

Transpordiviisid

Olukord 2014. aastal	Soovitud muudatused
<p>Retkejuhid eelistavad võimalusel jalgsi kõndimist ja jalgrattasõitu mootorsõidukite kasutamisele.</p> <p>Retkejuhid võimalusel koopereeruvad ja sõidavad mitme asemel ühe autoga.</p>	<p>Videovalvega rattahoidja loodusmaja juures. Rattaga läbitava raja läbimiseks tuleks koostada naviseadme programm ja seda propageerida.</p> <p>Jätkata auto jagamise praktikat.</p>
<p>Elektriautodele ei ole parklas ega lähikonnas laadijat</p>	<p>Uurida võimalust elektriauto laadimispunkti tegemiseks. Oleks tore looduses viibimise ajaks auto laadima panna või vastupidi, laadimise ajaks loodusesse minna.</p>
<p>Paljud rühmad tulevad tellitud bussiga.</p>	<p>Retkejuhid propageerivad rongiga sõitmist alternatiivina bussisõidule.</p>

Õppetegevus

Olukord 2014. aastal	Soovitud muudatused
<p>Välja on töötatud ~30 õppeprogrammi.</p> <p>Palju on programme nooremale koolieale.</p> <p>Retkejuhte on 25. Retkejuhtidel on võimalik enda töögraafikuid seada ja teha programme tööpäeviti.</p> <p>Aastas viiakse läbi 300-400 õppeprogrammi, läbiviidavate programmide arv on sel kevadel tõusnud.</p> <p>Uusi õppevahendeid lisandus 2012. aastal, samuti mitmeid tehnilisi vahendeid: tahvelarvutid, gps, ööbinokkel, laetav mikroskoop.</p> <p>Võimalus viia õpet läbi siseruumides.</p>	<p>Kõik programmid on seotud ökoloogilise tasakaalu ja jätkusuutlikkusega. Arendada välja õppekavahaseid keskkonnaprogramme, milles kasutatakse sealhulgas nuti- jt kaasaegseid seadmeid looduses.</p> <p>Koolitada mentorluse raames välja meie retkejuhte, kes oleks valmis töötama vanema koolieaga, teha programmi koolitusi.</p> <p>Nendel programmidel, millel on vähe tegijaid, koolitada välja rohkem inimesi. Juurde vajaksime noori tegijaid - retkejuhte.</p> <p>Vaadata üle matkapaketid, mida tellitakse rohkem.</p> <p>Programmidele, mida on vähe tellitud, teha rohkem reklaami või võtta kodulehelt ära.</p> <p>Panna kodulehele programmid vanuseastmete kaupa (lasteaid, I, II, III kooliaste, gümnaasium), et õpetajatel oleks neid lihtsam üles leida.</p>

Ostud ja hanked

Olukord 2014. aastal	Soovitud muudatused
<p>Ostudel ja teenuste tellimisel eelistatakse võimalusel kohalikku ettevõtjat.</p> <p>Ostudel eelistatakse keskkonnasäästlikumat toodet ja materjale</p>	<p>Hangete puhul panna kvalifitseerimise tingimustesse keskkonnasäästlikud materjalid, teenused.</p> <p>Ostudel jätkata keskkonnahoidliku, sh energiasäästliku tehnika, taaskasutatud materjalide jms eelistamist.</p> <p>Trükised teha taaskasutatud või ökomärgisega paberile.</p>

Jäätmed

Olukord 2014. aastal	Soovitud muudatused
<p>Vapramäe Loodusmaja</p> <p>Prügi kogutakse kahes köögis kahte väiksesse</p>	

<p>prügikasti (mõlemad köögis kapi sees)</p> <p>Õppeklassides prügikaste pole. Kui vaja, siis saab need sinna ajutiseks kasutamiseks paigutada.</p> <p>WC on prügikastid</p> <p>Jäätmeid sorteeritakse:</p> <p>Segaolmejäätmed</p> <p>Toidujäätmed</p> <p>Pakendid</p> <p>Jäätmed viib ära Vapramäe hooldaja.</p>	<p>Jäätmete sorteerimise süsteem vajab korrastamist ja lahendamist.</p> <p>1. Köögis ja köögiboksis on vaja korralikult markeerida köögikompleksis olevad kastid (siia võiks tulla planeeritavad kleepsud: Olmejäätmed. Toidujäätmed</p> <p>2. Mõlemal pool majas võiks olla ühtemoodi kujundatud sorteerimist võimaldavad prügikastid (võiksid olla sama värvi mis on loodusmaja):</p> <p>Näiteks:</p> <p>Olmejäätmed</p> <p>Toidujäätmed</p> <p>Pakendid</p> <p>Klaas</p> <p>Paber</p> <p>Ohtlikud jäätmed</p> <p>3. Väljas kahe osa vahel võiks olla suuremad ühtemoodi kujundatud kolmik/nelikkast, millel kolm osa ja kolm kaant, näiteks sellisel viisil jäätmete sorteerimise jaoks</p> <p>Olmejäätmed</p> <p>Toidujäätmed</p> <p>Pakendid</p> <p>Klaas</p> <p>Paber</p> <p>4. Väljas metsa all võiks õppeotstarbel olla 1-2 kompostimiskasti , milles saaks kompostimisprotsessi jälgida. Sinna saaks tühendada maja toidujäätmed.</p> <p>Investeeringute planeerimisel tegevuskavas peaks otsustama, millised kompostikastid soetada.</p>
---	--

Kaasamine otsustusprotsessidesse

Olukord 2014. aastal	Soovitud muudatused
Üldjuhul kaasab sihtasutus oluliste dokumentide ettevalmistusse (arengukavad) kõik retkejuhid, sihtasutuse töötajad, juhatuse. Kõiki teavitatakse ja neil on võimalus sõna	Senist praktikat kaasata huvigrupid dokumentide koostamisse võiks jätkata.

<p>sekka öelda.</p> <p>Minu arvates näeb juhtkond kõvasti vaeva, et võimalikult paljud oleks kaasatud. Selliselt tekib ühtsustunne ja tunne, et VVV-ga seonduv on ka sinu isiklik asi.</p> <p>VVV SA arengukava tegevuskava on tehtud aastani 2020, kuid vajaks ülevaatamist.</p>	<p>Tagasisidelehed programmidel ja matkadel osalejatelt, nende alusel kavandatakse muudatused. Tagasisidestamine võiks olla võimalik ka netis (salasõna alusel)</p> <p>Arengukava tegevuskava uuendamine</p>
---	--

Toitlustamine

Olukord 2014. aastal	Soovitud muudatused
<p>Vapramäe Loodusmaja</p> <p>Üldjuhul kasutatakse pestavaid nõusid ja toidu tegemiseks kohapealseid potte, panne.</p> <p>Oleme lubanud kasutada ka mõnikord maja tellijatel ühekordseid nõusid.</p> <p>Toiduainetena eelistatakse võimalusel kodumaiseid toiduaineid.</p>	<p>Jätkata senist praktikat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Üldjuhul kasutatakse loodusmaja ruumides pestavaid nõusid. Erandiks on biolagunevad ühekordsed nõud. 2. Eelistatakse kodumaiseid toiduaineid.
<p>Matkarajad</p> <p>Hetkel eelistatakse papist ühekordseid nõusid, mida on võimalus põletada.</p> <p>Kui matkadel paluda tass kaasa võtta, siis tihti ei võeta – seetõttu on üldjuhul varuna kaasas ühekordsed nõud.</p> <p>Retkejuhid võtavad oma matkal tekkinud jäätmed kaasa, kuid mitte alati.</p>	<p>Matkaradadel korraldatavatel matkadel kasutada võimalust, et joogipudeli võtab igaüks kaasa.</p> <p>Matkade toitlustamisel kasutada paberist, papist ühekordseid nõusid – need põletada lõkkekohas, mitte panna prügikasti. Kui lõket ei tehta, siis retkejuht võtab kasutatud ühekordsed nõud kaasa.</p> <p>Võimalusel valmistada toidud lõkkel koos matkaseltskonnaga.</p> <p>Õpetajatele, kes on lastega kaasas, selgitada, et tekkinud jäätmed võtab iga rühm ise kaasa.</p>
<p>Toitlustamine laagrites</p>	<p>Laagrisse tulija võtab kaasa toidunõud (tass, kauss, lusikas) ja peseb need ise.</p> <p>Toitlustamisel eelistada lõkkel/loodusmajas valmistatud toitu.</p> <p>Võimalusel kasutatakse kohalikku toorainet.</p>
<p>VVVSis kasutatakse üritustel rohkesti Eesti toitu ja isetehtud toitu, näiteks tehakse ka</p>	<p>Toiduga seotu on üks õpetatavatest teemadest – mida tähendab mahetoit, miks seda eelistada. Selgitada pakendite kogumise ja ümbertöötlemise vajadust. Tähelepanu saaks juhtida gruppide</p>

lõkketoite.	puhul toidule ja keskkonnasõbralikele pakenditele, taaskasutatavatele pakenditele ja toidunõudele ja tervislikule toidule
-------------	---

Prioriteedid

1. Õppetegevuse käigus külastajate keskkonnateadlikkuse suurendamine.
2. Keskkonnateadliku käitumise võimaluste loomine matkaradadel.
3. Looduskeskuse keskkonnasäästlik haldamine.
4. Kaasamine otsustusprotsessidesse.

Põhimõtted

1. Looduskeskuse otsustusprotsessidesse on kaasatud töötajad ja huvigrupid, sh kohalik kogukond.
2. Otsused lähtuvad keskkonda säästvatest põhimõtetest ja sotsiaalsest vastutustundest.

Eesmärgid

1. Looduskeskust hallatakse keskkonda säästvalt
 - 1.1. Looduskeskuse poolt tekitatav jäätme hulk väheneb kolme aasta jooksul neljandiku võrra
 - 1.2. Loodusmaja jäätmed on sorteeritud
 - 1.3. Looduskeskuse energiakasutus on optimaalne
 - 1.4. Loodusmaja vesi on kvaliteetne
 - 1.5. Toitlustatakse keskkonda säästval viisil
 - 1.6. Koopiapaberi kasutus väheneb
2. Külastajatel on looduskeskuses head tingimused keskkonnateadlikkuse suurendamiseks
 - 2.1. Erinevatele vanuseastmetele pakutavad õppeprogrammid on ligitõmbavad, huvitavad ja arendavad keskkonnasõbralikku mõtteviisi
3. Matkaradadel on võimalik õppida keskkonnasäästlike käitumisviise ja neid järgida
 - 3.1. Matkaradadel ja looduskeskuses rakendatakse piirkonnale spetsiifilist (Vapu kesket) keskkonnateadliku käitumise juhendit

Tegevuskava 2015 – 2018

Nr.	EESMÄRK (E) ja ALAEESMÄRGID (AE)		MÕODIK	Oodatud tulemus	2015.a. seisund	2016	2017	2018	VASTU-TAJA/ LÄBI-VIIJA
	Tegevus (T)	Tegevuse täpsustus							
E-1.	Looduskeskust hallatakse keskkonda säästvalt								
AE 1.1.	Looduskeskuse poolt tekitatav jäätme hulk väheneb kolme aasta jooksul neljandiku võrra								
T.1.1.1.	Kodulehele paigutatakse programmide tellijatele info, kuidas vältida suurte jäätmekoguste teket retkepäeval.	Koostatakse lühike ülevaade jäätmeteket vähendavatest viisidest ning paigutatakse see kodulehele.	Teave on kodulehel.	Grupid oskavad kavandada matkal toitlustamist nii, et tekiks võimalikult vähe prügi.	Mõned rühmad ei ole jäätmetekke vähendamisele tähelepanu pööranud.		x		Projektijuht
T 1.1.2.	Gruppidel palutakse oma tekitatud jäätmed matkarajalt kaasa viia, vajadusel luuakse selleks võimalus.	Programmi tellijat teavitatakse nõudest prügi metsa mitte jätta ning soovitatakse lugeda jäätmeteket vähendavaid käitumisreegleid. Programmi läbiviijal on kaasas suur prügikott, mille saab vajadusel grupile anda, et nad saaksid oma prügi ära viia.	Programmi tellijad on informeeritud. Retkejuhtidel on kaasas prügikott, mille saab vajadusel grupile anda.	Ükski grupp ei jäta matkaradadele prügi. Osalejate keskkonnateadlikkus on tõusnud.	Osa gruppidest viib oma prügi kaasa.	x	x	x	SA juhataja, retkejuhid
T 1.1.3.	Raja algusesse või puhkekohtadesse paigutatakse teave, et tekkinud prügi tuleb koju tagasi viia.	Kavandatakse ja tellitakse vastav positiivses võtmes lahendatud infokleebis/tahvel.	Infokleebis/tahvel on paigaldatud.	Matkarajad on puhtad. Küllastajate keskkonnateadlikkus tõuseb.	Matkaradadel on vahel prügi.		x		SA juhataja

Nr.	EESMÄRK (E) ja ALAEESMÄRGID (AE)		MÕÕDIK	Oodatud tulemus	2015.a. seisund	2016	2017	2018	VASTUTAJA/ LÄBI-VIIJA
	Tegevus (T)	Tegevuse täpsustus							
T 1.1.4.	Võimalusel olmeprügi kastide arvu vähendamine matkaradadel kui retkejuhid näevad kasutuse vähenemist	Vastavalt külastajate jäätmekäitumise teadlikkuse tõusule vähendatakse radadel olevate olmeprügi kastide arvu.	Prügi tekib vähem, olmeprügi kastide järgi on vajadus vähenenud.	Külastajate keskkonnateadlikkus on paranenud	Prügikastid on raja alguses ja puhkepaikades.			x	SA juhataja, projektijuht, retkejuhid
T 1.1.5.	Retkejuht informeerib piknikul matkagruppi, kuidas käituda toidujäätmetega.	Luuakse töörühm, mis töötab välja juhised, kuidas retkedel toidujäätmetega toimida. Kõik retkejuhid järgivad seda juhist.	Juhis on välja töötatud ja rakendatud.	Toidujäätmed on utiliseeritud keskkonda kõige vähem koormaval viisil.	Igal retkejuhil on oma viis olukorraga toimetulekuks.	x	x	x	Retkejuht
T 1.1.6.	Kodulehele on paigaldatud keskkonnateadliku käitumise juhendid.	Luuakse töörühm, mis töötab välja keskkonnateadliku käitumise juhendi.	Juhendid on koostatud ja rakendatud.	Külastajate keskkonnateadlik-kus on paranenud	Keskkonnateadliku käitumise juhend puudub.	x	x	x	SA juhataja
T 1.1.7.	Kemikaaliohutuse korraldamine	Loodusmajas tagatakse olukord, et puhastusvahendeid hoitakse lukustatud kappides (I korrus õppeklassi pool, I korrus külastaja pool, kelder)	Puhastusvahendid on lukustatud kappides	Turvalisuse tase loodusmajas on paranenud	Kemikaalide kapil puudub lukk		x	x	SA juhataja
T1-1-8	Kodulehe kontseptsiooni väljatöötamine ja teabe uuendamine	Luuakse töörühm, mis töötab välja kodulehe uue kontseptsiooni, mis keskendub kasutajasõbralikkusele	Koduleht on uuendatud	Kasutajad leiavad vajaliku info kergesti	Kodulehe kontseptsioon on raskesti jälgitav		x	x	SA juhataja

AE 1.2		Loodusmaja jäätmed on sorteeritud							
T 1.2.1.	Loodusmajas on olemas eraldi jäätmete sorteerimiskastid köögiboksidest: (paber ja papp, olmejäätmed, biojäätmed, pakendid), väike ohtlike jäätmete kogumiskast.	Loodusmaja paigaldatakse selgelt tähistatud jäätmekonteinerid biolagunevate- ning segaolmejäätmete jaoks ning paberi, pakendite ja ohtlike jäätmete jaoks.	Olmeprügi hulk väheneb.	Küllastajate keskkonnateadlikkus kasvab.	Loodusmajas kogutakse pakendid, sh pandipakendid ja olmeprügi eraldi. Radadel on olmeprügi kastid.	x	x	x	SA juhataja
T 1.2.2.	Köögiboksidest on markeeritud olmejäätmete ja biojäätmete kastid.	Köögibokside prügikastid tähistatakse kleebistega.	Olmeprügi hulk väheneb.	Küllastajate keskkonnateadlikkus kasvab.	Prügikastid on tähistuseta.	x			SA juhataja
T.1. 2.3.	Küllastajate keskkonnateadlikkuse tõstmine jäätmete sorteerimisel.	Prügikastide juurde on koostatud juhend jäätmete sorteerimiseks. Küllastajate tähelepanu juhitakse jäätmete sorteerimise vajalikkusele, vajadusel selgitatakse jäätmete liigiti sorteerimise mõju keskkonnale	Olmeprügi hulk väheneb.	Küllastajate keskkonnateadlikkus kasvab.	Osa küllastajatest ei pea liigiti sorteerimist vajalikuks või ei oska seda teha.	x	x	x	Projektijuht
T.1. 2.4.	Õppeklassides ja kontorites on eraldi prügikorvid paberi jaoks.	Õppeklassi ja kontorisse paigutatakse paberi ja papi kogumise korvid, õppuritele selgitatakse vajadust paberit kokku hoida, taaskasutada ja töödelda.	Paberikorvid on õppeklassides.	Prügi sorteerimine paraneb.	Õppeklassides on prügikastid.	x			Projektijuht

Nr.	EESMÄRK (E) ja ALAEESMÄRGID (AE)		MÕÕDIK	Oodatud tulemus	2015.a. seisund	2016	2017	2018	VASTUTAJA/ LÄBI-VIIJA
	Tegevus (T)	Tegevuse täpsustus							
T.1. 2.5.	Loodusmaja lähedale soetatakse kompostkast, mida saab pedagoogilistel eesmärkidel kasutada.	Soetatakse kompostkast, mis võimaldab pedagoogilistel eesmärkidel jälgida komposti kujunemist.	Kompostkast on soetatud ja pedagoogilistel eesmärkidel kasutuses.	Õpilased ja külastajad mõistavad komposti teket ja protsessi tähtsust.	Kompostkast puudub.	X	x	x	Projektijuht
T.1.2.6.	Loodusmajas luuakse võimalused vermikompostimiseks	Soetatakse vermikompostimiseks vajalikud vahendid ja sõnnikuussid	Sobivad toidujäätmed vermikompostitakse ja protsessi tutvustatakse pedagoogilistel eesmärkidel.	Õpilased ja külastajad mõistavad komposti teket, vhmausside rolli looduses ja kompostimise tähtsust.	Vermikomposti ei tehta		x	x	SA juhataja, Projektijuht
AE 1.3.	Looduskeskuse energiakasutus on optimaalne								
T 1.3.1.	Loodusmaja ruumide otstarbeka kütmise korraldamine.	Loodusmaja ruumide sisekliimat monitooritakse ning reguleeritakse vastavalt vajadusele.	Küttekulud vastavad ilmastikust tulenevatele vajadustele.	Ruumides on mugav mikrokliima.	Temperatuuri reguleerimise süsteemi võimalusi ei kasutata alati optimaalselt.	x	x	x	Projektijuht, SA juhataja
T 1.3.2.	Elektrienergia kasutuse vähendamine.	Uute seadmete soetamisel jälgitakse energiatõhusust. Olemasolevad seadmed seadistatakse vähima energiatarbega režiimile.	Elektrienergia kulu seadmetele on väikseim võimalik.	Eelarvevahendeid kulub vähem.	Seadmete energiatõhusust pole ostmisel alati jälgitud.	x	x	x	SA juhataja, Projektijuht

Nr.	EESMÄRK (E) ja ALAEESMÄRGID (AE)		MÕÕDIK	Oodatud tulemus	2015.a. seisund	2016	2017	2018	VASTUTAJA/ LÄBI-VIIJA
	Tegevus (T)	Tegevuse täpsustus							
T 1.3.3.	Energiatarbimise keskkonnamõju vähendamine	Võimalusel ostetakse taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergiat. Kaalutakse päikeseenergia kasutamist veesoojendamisel, päikesegrilli ehitamist jms. Loodusmajas on info taastuvate energiaallikate kasutamise kohta.	Osa vajalikust energiast pärineb taastuvatest energiaallikatest.	Külastajate keskkonnateadlikkus tõuseb. Loodusmaja energiatarbimine on keskkonna sõbralikum.	Taastuvatest energiaallikatest kasutatakse ainult puitu.	x	x	x	SA juhataja
T 1.3.4.	Kahandatakse energiatarbimist	Tööaja lõppedes lülitatakse välja elektriseadmed, välditakse ooterežiimile jätmist. Suveperioodil on küttesüsteem välja lülitatud. Kasutusest väljas olevaid ruume hoitakse talveperioodil optimaalsel temperatuuril.	Elektriseadmed on väljaspool tööaega täielikult välja lülitatud. Suveperioodil küttesüsteemi ei kasutata. Talveperioodil hoitakse ruumides optimaalseid temperatuure.	Energiatarbimine väheneb.	Elektriseadmed võivad jääda ooterežiimile.	x	x	x	SA juhataja, Projektijuht
T 1.3.5.	Loodusmajas on säästliku energiatarbimise juhend.	Moodustatakse töörühm säästliku energiatarbimise juhendi koostamiseks.	Säästliku energiatarbimise juhend on koostatud ja külastajatele kättesaadav	Külastajate keskkonnateadlikkus on paranenud	Säästliku energiatarbimise juhend puudub.	x	x	x	SA juhataja, Projektijuht

Nr.	EESMÄRK (E) ja ALAEESMÄRGID (AE)		MÕÕDIK	Oodatud tulemus	2015.a. seisund	2016	2017	2018	VASTUTAJA/ LÄBI-VIIJA
	Tegevus (T)	Tegevuse täpsustus							
T 1.3.6.	Vellavere loodusmaja kasutamise aktiveerimiseks elektrienergia kasutusvõimaluse loomine.	Vellavere loodusmajale muretsetakse võimalusel elektrigeneraator.	Generaator on soetatud.	Loodus-hariduse omandamise võimalused on laienenud.	Vellavere loodusmajas puudub elekter			x	SA juhataja,
T 1.3.7.	Kaalutakse võimalust Vellavere loodusmajale päikeseplatadeid paigutada.	Tehakse eelprojekt koos majandusliku analüüsiga päikeseplatadeid paigaldamiseks Vellavere loodusmajale ning majandusliku õigustuse korral paigaldatakse päikeseplatadeid.	Analüüs päikeseplatadeid paigaldamise otstarbekuse kohta on tehtud.	Loodushariduse omandamise võimalused on laienenud.	Vellavere loodusmajas puudub elekter		x	x	SA juhataja,
T 1.3.8.	Soojusenergia kadude vältimine Vapramäel	Soojustatakse Vapramäe loodusmaja vahekoridori pealne	Vahekoridori pealne on soojustatud.	Loodusmaja majandamine on energiatõhusam	Vapramäe loodusmaja vahekoridori pealne on soojustamata		x		SA juhataja,
T 1.3.9	Vellavere loodusmaja energiat säästvate pirnide paigaldamine.	Soetatatakse sobivad energiat säästvate pirnide ja paigaldatakse need.	Energiasäästvad pirnid on paigaldatud	Vellavere loodusmaja saab kasutada keskkonnasäästvamalt	Vellaveres on vanad, rohkelt energiasäästvad pirnid		x		SA juhataja
AE 1.4.	Loodusmaja vesi on kvaliteetne								
T 1.4.1.	Vee kvaliteeti kontrollitakse kindla ajavahemiku tagant.	Vähemalt kord kahe aasta jooksul tellitakse loodusmaja vee kvaliteedi analüüs ning vajadusel võetakse tarvitusele meetmed puhta joogivee saamiseks.	Vee kvaliteeti on analüüsitud vähemalt iga kahe aasta tagant.	Kasutatav vesi on puhas.	Veel on väävelvesiniku lõhn.	x	x	x	SA juhataja

Nr.	EESMÄRK (E) ja ALAEESMÄRGID (AE)		MÕÕDIK	Oodatud tulemus	2015.a. seisund	2016	2017	2018	VASTUTAJA/ LÄBI-VIIJA
	Tegevus (T)	Tegevuse täpsustus							
T 1.4.2	Vee puhastamine	Vee kvaliteedi tagamiseks ja spetsiifilise lõhna eemaldamiseks paigaldatakse vajadusel veefilter	Vajadusel on veefilter paigaldatud	Kasutatav vesi on puhas.	Kui vett vähe kasutatakse, siis on sellel väävelvesiniku lõhn.		x		SA juhataja
AE 1.5.	Toitlustatakse keskkonda säästval viisil								
T 1.5.1.	Toitlustamisel eelistatakse korduvkasutusega nõusid ja söögiriistu.	Vaadatakse üle olemasolev nõude ja söögiriistade varu ning vajadusel soetatakse juurde uusi.	Loodusmajas on piisavalt korduvkasutusega või vähese keskkonnamõjuga nõusid üritustel kasutamiseks.	Loodusmaja negatiivne keskkonnamõju väheneb.	Üldjuhul kasutatakse loodusmaja ruumides pestavaid nõusid. Erandiks on biolagunevad ühekordsed nõud.	x	x	x	SA juhataja
T 1.5.2.	Pakendite hulga vähendamine	Võimalusel valitakse toit, mis on vähem pakendatud	Pakendite osakaal jäätmete hulgas on kahanenud.	Looduskeskuse negatiivne keskkonnamõju väheneb.	Üldjuhul kasutatakse loodusmajas vähepakendatud toitu ja esemeid, kuid esineb erandeid.	x	x	x	SA juhataja, projektijuht
T 1.5.3.	Retkel korraldatakse toitlustamine keskkonda säästvaval viisil	Matkade toitlustamisel kasutatakse vajadusel paberist või papist, plastikkileta ühekordseid nõusid. Need põletatakse lõkkekohas.	Toimitakse kokkulepitud viisil.	Jäätmete hulk väheneb.	Kasutatud ühekordsed nõud pannakse valdavalt prügikastidesse.	x	x	x	Retkejuhid
T 1.5.4	Süsinikuemissiooni vähendamine.	Eelistatakse kohalikku toitu. Toitlustus tellitakse lähipiirkonnast	Üritustel kasutatakse peamiselt lähimbrusest või Eestist pärit toitu.	Loodusmaja on keskkonna-sõbralikum. Küllastajate keskkonnateadlikkus tõuseb.	Osaliselt järgitakse samu põhimõtteid.	x	x	x	SA juhataja, Projektijuht, retkejuhid

Nr.	EESMÄRK (E) ja ALAEESMÄRGID (AE)		MÕÕDIK	Oodatud tulemus	2015.a. seisund	2016	2017	2018	VASTUTAJA/ LÄBI-VIIJA
	Tegevus (T)	Tegevuse täpsustus							
AE 1.6.	Koopiapaberi kasutus väheneb 20 protsenti								
T 1.6.1	Paberil asjaajamise vähendamine.	Dokumente säilitatakse üldjuhul elektrooniliselt, väljaarvatud õigusaktidega kehtestatud juhtudel ja mõistlikkuse printsiibi järgimisel tekkinud vajaduste korral.	Soetatava koopiapaberi kogus väheneb aastati.	Loodusmaja on keskkonna-sõbralikum.	Osaliselt järgitakse samu põhimõtteid.	x	x	x	SA juhataja, projektijuht, retkejuhid
T 1.6.2.	Paberi koguse vähendamine.	Kasutusel on õhemat paberit kasutada võimaldavad perifeerseadmed. Koopiapaberi soetamisel jälgitakse selle kaalu.	Soetatava koopiapaberi kaaluline kogus väheneb aastati.	Loodusmaja on keskkonnasõbralikum.	Peamiselt kasutatakse 80g/m ² kaaluvat paberit	x	x	x	SA juhataja
T 1.6.3.	Õppetöös paberi kasutuse vähendamine	Töötatakse välja digitaalseid õppelehti, mida saab välitingimustes kasutada. Kasutatakse kiletatud töölehti jt õppematerjale, mida kasutatakse korduvalt.	Digitaalsed töölehed ja kiletatud õppematerjalid on valmis.	Paberi kasutus õppetöös väheneb	Töölehed on peamiselt paberil	x	x	x	Projektijuht, retkejuhid
T 1.6.4.	Paberi tooraine säästmine	Võimalusel kasutatakse ümbertöödeldud paberit	Ümbertöödeldud paber on igapäevases kasutuses.	Loodusmaja negatiivne keskkonnamõju väheneb,	Paberi ostmisel lähtutakse selle hinnast.	x	x	x	SA juhataja
T 1.6.5.	Soetatakse keskkonnasõbralikumalt toodetud paberit.	Paberi soetamisel eelistatakse ökomärgistega paberit.	Ökomärgistega paber on igapäevases kasutuses.	Loodusmaja negatiivne keskkonnamõju väheneb,	Paberi ostmisel lähtutakse selle hinnast.	x	x	x	SA juhataja

Nr.	EESMÄRK (E) ja ALAEESMÄRGID (AE)		MÕÕDIK	Oodatud tulemus	2015.a. seisund	2016	2017	2018	VASTUTAJA/ LÄBI-VIIJA
	Tegevus (T)	Tegevuse täpsustus							
T 1.6.6.	Paberikulu vähendamine tagasiside võtmisel ja analüüsimisel	Töötatakse välja tagasisidevorm, mida on võimalik täita vvs.ee kodulehe kaudu	Kodulehel saab täita tagasisidevormi.	Tagasiside andmine on mugavam. Analüüsimine võtab vähem aega	Kasutatakse tagasisidelehti.	x	x	x	SA juhataja
E -2	Külastajatel on looduskeskuses head tingimused keskkonnateadlikkuse suurendamiseks								
AE 2.1.	Erinevatele vanuseastmetele pakutavad õppeprogrammid on ligitõmbavad, huvitavad ja arendavad keskkonnasõbralikku mõtteviisi								
T - 2.1.1.	Õppeprogrammide täiendamine ja uuendamine.	Looduskeskus analüüsib igal aastal olukorda ning korraldab vajadusel õppeprogrammide täiendamist või uuendamist.	Kõiki pakutavaid õppeprogramme tellitakse.	Lapsed, noored ja täiskasvanud osalevad programmides ning nende loodusharidus paraneb ja keskkonna-teadlikkus tõuseb.	Keskus pakub lasteaiast 13 programmi, I kooliastmele 18 programmi, II kooliastmele 18 programmi, III kooliastmele 15 programmi, gümnaasiumile 12 programmi.	x	x	x	SA juhataja, projektijuht, programmide läbiviijad
T-2.1.2.	Uute programmide väljatöötamine.	Igal õppeaastal töötatakse vanuseastmele välja või uuendatakse vähemalt kaks programmi.	Kaks programmi vanuseastme kohta on igal õppeaastal välja töötatud või uuendatud.	Haridusasutustel säilib huvi looduskeskusest programme tellida.	Programme uuendatakse vastavalt uute ideede tekkele.	x	x	x	Projektijuht, programmide läbiviijad
T 2.1.3	Toimuvad koolitused retkejuhtide pädevuse tõstmiseks	Viiakse läbi koolitusvajaduse uuring ning selle alusel kavandatakse koolitused.	Vähemalt kord aastas toimub vähemalt üks 8 tunnine koolitus	Retkejuhtide pädevus suureneb	Koolitused on juhuslikud	x	x	x	SA juhataja
T.2.1.4.	Toimuvad õppereisid lähimaade keskustesse keskkonnajuhtimisega tutvumiseks	Viiakse läbi üks õppereis aastas	Vähemalt kord aastas on toimunud õppereis ühte looduskeskusesse keskkonnajuhtimissüsteemidega tutvumiseks ja kogemuste omandamiseks	Paranenud on teadmised keskkonnajuhtimissüsteemi kasutamiseks	Õppereisid on juhuslikud	x	x	x	SA juhataja

Nr.	EESMÄRK (E) ja ALAEESMÄRGID (AE)		MÕÕDIK	Oodatud tulemus	2015.a. seisund	2016	2017	2018	VASTUTAJA/ LÄBI-VIIJA
	Tegevus (T)	Tegevuse täpsustus							
T 2.1.4.	Jätkatakse programmide väljatöötamisel ekspertide kaasamist.	Uue programmi ideed konsulteeritakse vastava ala eksperdi ja pedagoogiga, et see oleks teaduslikult õige ning õppekava ja eakohane.	Uued programmid on koostatud koostöös ekspertide ja pedagoogidega.	Programmid on atraktiivsed, sisaldavad õiget teavet ning kasutatakse sobivaid kaasaegseid meetodeid.	Üldjuhul töötavad uued programmid välja retkejuhid koostöös ekspertidega.	x	x	x	Projektijuht, retkejuhid
T 2.1.5.	Jalgrattaga matkaraja läbimise propageerimine	Rattaradadele koostatakse naviseadme programm ja propageeritakse rattaga liikumist.	Naviseadme programm on koostatud, kasutusvõimalustest teavitatud	Jalgrattamatkad radadel sagenevad	Naviseadme programm puudub		x	x	SA juhataja
T 2.1.6.	Nutiseadmete kasutamine looduse vahendamisel	Arendatakse välja uusi õppeprogramme, mis kasutavad kaasaegseid nutiseadmeid looduses.	Koostatud on vähemalt kaks programmi, kus kasutatakse nutiseadmeid.	Programmidest huvitub suurem arv õpilasi	Nutiseadmete kasutus on vähene		x	x	Projektijuht, retkejuhid
T 2.1.7.	Toidu keskkonnamõju ja tervislikkuse käsitlemine õppes	Erinevatele vanuseastmetele töötatakse välja õppeprogramm toiduga seotud teemadel (mahetoit, pakendid jms).	Koostatud on vähemalt neli programmi toidu keskkonnamõjust ja tervislikkusest	Õpilaste keskkonna-teadlikkus suureneb, järgitakse tervislikke eluviise	Toidu keskkonna-mõju ja tervislikkuse käsitlemine õppes on vähene		x	x	Projektijuht, retke-juhid
E 3.	Matkaradadel on võimalik õppida keskkonnasäästlikke käitumisviise ja neid järgida								
T 3.1	Matkaradadel ja looduskeskuses rakendatakse piirkonnale spetsiifilist (maskott Vapu kesket) keskkonnateadliku käitumise juhendit	Luuakse tööühm Vapu keske keskkonnateadliku käitumisjuhendi väljatöötamiseks, vajadusel taotletakse selleks täiendavat rahastamist.	On loodud tööühm, käitumisjuhend on välja töötatud	Laste ja noorte võimalused vaba aja sisukaks veetmiseks paranevad	ANK töö korraldus vajab muutmist, vajadus on mitmekesisest huviharidust pakkuva huvikooli järgi		x	x	Vallavolikogu ja vallavalitsus

Nr.	EESMÄRK (E) ja ALAEESMÄRGID (AE)		MÕÕDIK	Oodatud tulemus	2015.a. seisund	2016	2017	2018	VASTUTAJA/ LÄBI-VIIJA
	Tegevus (T)	Tegevuse täpsustus							
T 3.2	Prügikastidel, puhkekohtades ja loodumajas on vapu klepsud, kus tegelane suunab keskkonnateadlikumalt käituma	Koostatakse kleebiste tekst, näiteks (nt. Prügi kaasa võtmine, tule kustutamine, jäätmete liigiti kogumine, lõkke tegemine) ning tellitakse kleebised	Kleebised on koostatud ja paigaldatud	Küllastajate keskkonnateadlikkus on paranenud	Kleebised puuduvad	x	x		SA juhataja, projektijuht
T 3.3	Parklate laienemise vältimine	Hangitakse parklate laienemise vältimiseks parimaid lahendusi kodus ja välismaalt.	Parklate laienemine on peatatud	Küllastajad käituvad keskkonnateadlikumalt	Parklad on kitsad ja ei võimalda hästi manööverdada, seetõttu sõidetakse vahel piiridest välja.		x	x	SA juhataja, projektijuht
T 3.4	Rattahoidjate paigaldamine	Vapramäe loodusmaja juurde paigutatakse looduslähedased, esteetilised, funktsionaalsed ja lisaväärtust omavad rattahoidjad.	Vähemalt kaks rattahoidjat on paigaldatud.	Küllastajatel on võimalik jätta rattad loodusmaja juurde	Rattahoidjaid on vähe	x	x	x	SA juhataja,
T 3.5	Matkaradade ülekoormuse vältimine	Matkaradadele viiakse läbi uus koormustaluvuse uuring.	Koormustaluvuse uuring on läbi viidud	Matkarajad pakuvad looduselamusi optimaalsele arvule küllastajatele	Koormustaluvus vajab uut uuringut		x		SA juhataja,
T 3.6	Matkaradade talvise turvalisuse tõstmine	Infotahvile paigaldatakse teave, et talvel radu ei hooldata.	Teave on infotahvile paigaldatud	Turvalisuse tase loodumajas on paranenud	Teave puudub		x	x	SA juhataja,
T 3.7.	Matkaradade turvalisemaks muutmine	Matkaradade ääres olevad ohtlikud puud märgistatakse ja tehakse Keskkonnaametile ettepanek nende eemaldamiseks	Inimestele ohtu kujutavad puud on märgistatud, ettepanek nende maha lõikamiseks tehtud.	Matkarajad on tuulise ilmaga turvalisem.	Matkaradade ääres on rohkesti ohtlikke puud		x	x	SA juhataja,

Nr.	EESMÄRK (E) ja ALAEESMÄRGID (AE)		MÕÕDIK	Oodatud tulemus	2015.a. seisund	2016	2017	2018	VASTUTAJA/ LÄBI-VIIJA
	Tegevus (T)	Tegevuse täpsustus							
T 3.8	Ühistranspordi propageerimine	Loodusmaja ja VVV SA kodulehele paigaldatakse info rongi- ja bussiliikluse kohta.	Info on paigutatud kodulehele	Ühistranspordi kasutavate külastajate arv tõuseb	Ühistranspordi kasutatakse vähe	x	x	x	Projekti juht
T 3.9	Puhkekohtade kasutuse suurendamine	Loodusmaja ja VVV SA kodulehele lisatakse puhkekohtade koordinaadid puhkealade kaupa (Vapramäe, Vellavere, Vitipalu).	Puhkekohtade koordinaadid puhkealade kaupa on kodulehtedel	Puhkekohad on populaarsed	Puhkekohtade koordinaate kodulehtedel pole		x	x	Projektijuht
T 3.10	Arengukava uuendamine	Uuendatakse Vapramäe-Vellavere-Vitipalu Sihtasutuse arengukava tegevuskava aastani 2020.	Arengukava on uuendatud vastavalt keskkonnajuhtimissüsteemile	SA on keskkonnateadlikum	Arengukava eesmärgid ja tegevused on järgmiseks perioodiks koostatud		x		SA juhataja
T 3.11	Teavitussüsteemi uuendamine	Koostatakse internetipõhine vvvs.ee kodulehel asuv VVV matkaradade ja puhkekohtade info (analoogne RMK-le)	Teavitussüsteem on uuendatud	Huvilistel on info leidmine lihtsam	Teavitussüsteem erineb RMK omast			x	SA juhataja

Tegevuse tulemuslikkuse monitooring, dokumenteerimise põhimõtted

Tegevuse tulemuslikkuse monitoorimiseks koguvad retkejuhid, projektijuht ja juhataja jooksvalt andmeid, mida hinnatakse üldjuhul kaks korda aastas toimuvatel koosolekutel. Sihtasutuses on elektrooniline kaust koosolekute protokollide ja muude säilitamist vajavate dokumentidega.

Elektrienergia tarbimine MWh/a

Seis enne : 22,80

31.12.2018: 22,80

Vee tarbimine m³/a

Seis enne : 37,00

31.12.2018: 37,00

Jäätmetekke vältimine t/a

Seis enne: 1,79

31.12.2018: 1,34

Paberi kasutus lehti/a

Seis enne: 6000

31.12.2018: 4800